

Popis tehnički, bojkot politički

Provokativna devojka u crvenom donjem rublju poziva mlade na popis putem Interneta! Nije Srbija nego Mađarska, koja će kao i Srbija u oktobru popisati stanovništvo. Za razliku od severnih suseda koji su online komunikaciju izjednačili sa susretom oči u oči, u Srbiji će podaci biti prikupljeni isključivo na terenu i potom elektronski obrađeni.

Pretpopisne provokacije, međutim, nisu rezervisane samo za Mađarsku, pošto se i nekoliko dana pre izlaska popisivača na teren u Srbiji još ne zna hoće li se svi građani odazvati obavezni. Preciznije, zna se da će Albanci na jugu Srbije bojkotovati popis, a i muftija Muamer Zukorlić pozvao je Bošnjake u Sandžaku na bojkot. Formalni razlog u oba slučaja jeste popisni obrazac na ćirilici, ali pravi razlozi su duboko političke prirode.

Temperaturu uoči popisa dižu i

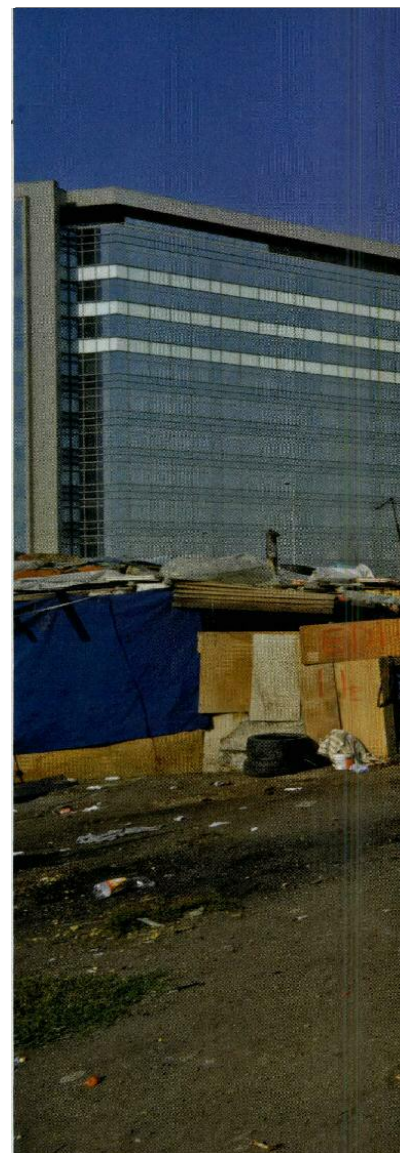
Od 1. do 15. oktobra više od 40 hiljada popisivača pročešljaće Srbiju da bi se utvrdila njena nova krvna slika. Nedovoljno precizna, jer će Albanci bojkotovati popis, kao i Bošnjaci koji slede muftiju Zukorlića. O nedoumicama pretpopisne nedelje i očekivanjima piše **Jelka Jovanović**

10.000

bíće minimalna
zarada
popisivača

nevladine organizacije koje traže zatvorenu listu osetljivih pitanja, pre svega o veroispovesti.

U žiži su i Romi, čiji Nacionalni savet, suprotno statističarima i demografima, očekuje bum i formalni rast ove manjine sa ranijih 108.000 na 600.000-800.000.

BOJKOT I NEVIDLJIVI: Direktor Republičkog zavoda za statistiku Dragan Vukmirović odbacio je formalne razloge za bojkot Albanaca. Prema njegovim rečima popisivači će imati i obrazac na albanskom jeziku, a popisivačku posadu činiće po jedan Albanac i Srbin. "To su pomoćni obrasci, a onaj glavni je ćirilčni. Na popisu 2002. popisnice su bile dvojezične", kaže za *Novi magazin* narodni poslanik Riza Halimi, koji će i sam bojkotovati popis.

Drugi formalan razlog je što etnička struktura popisivača ne prati

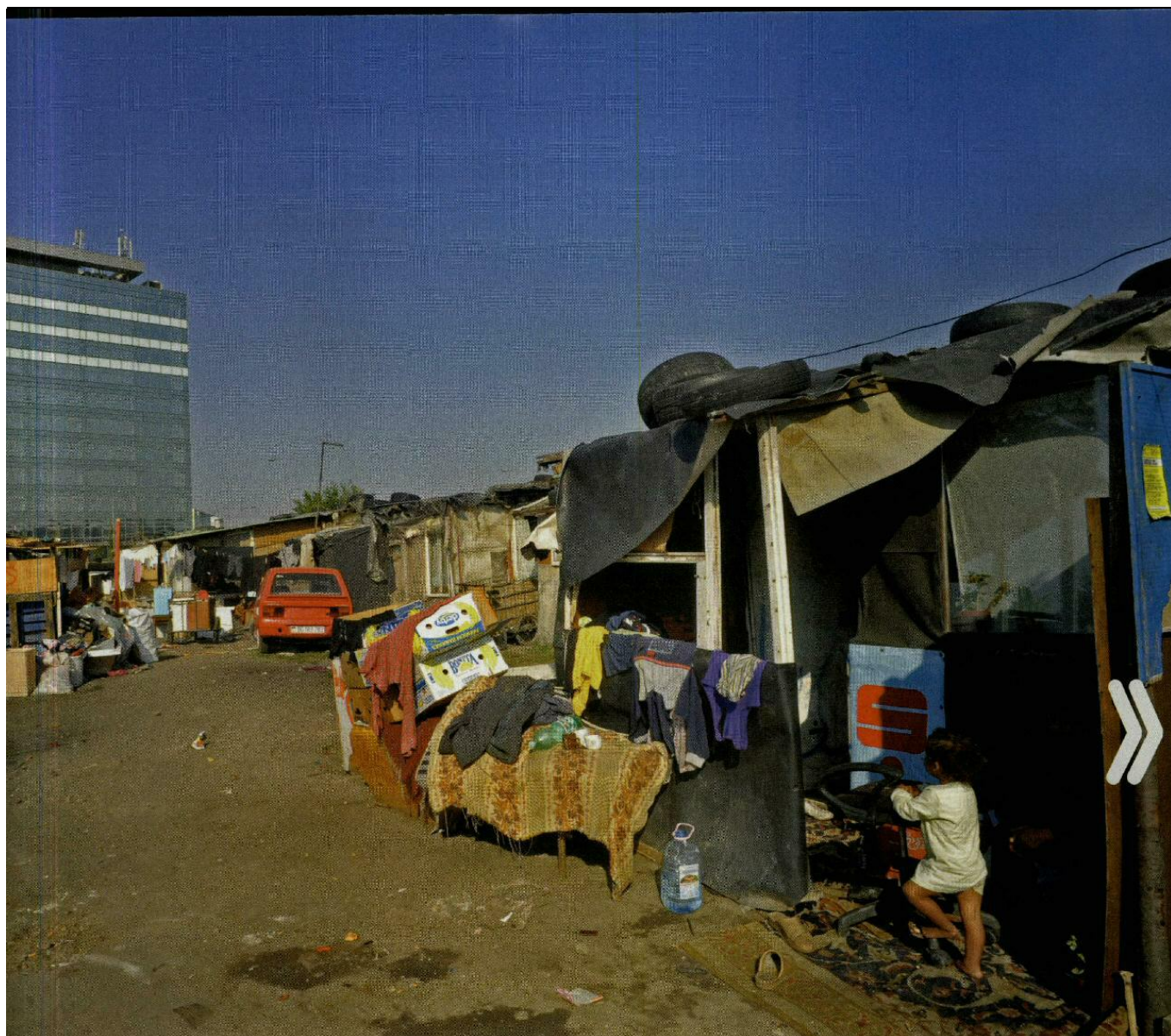
Strana / Page: 12

Rejting / Reach: 0

Država / Country: SERBIA

Površina članka / Size: 2260 cm2

2 / 6

etničku strukturu stanovništva na jugu Srbije, pa i u Preševu, gde ogromnu većinu čine Albanci, gotovo da je izjednačen broj popisivača, kaže on. Ipak, glavni razlozi za bojkot izazvani su inertnošću republičkih vlasti da izađe u susret zahtevima Albanaca.

"Veliki broj Albanaca iz Preševske doline ne može biti popisani, a deo njih postali su nevidljivi građani kao i Romi, bez mogućnosti da dobiju dokumenta", tvrdi Halimi.

Prvu grupu onih koji ne bi mogli da budu popisani čine izbegli

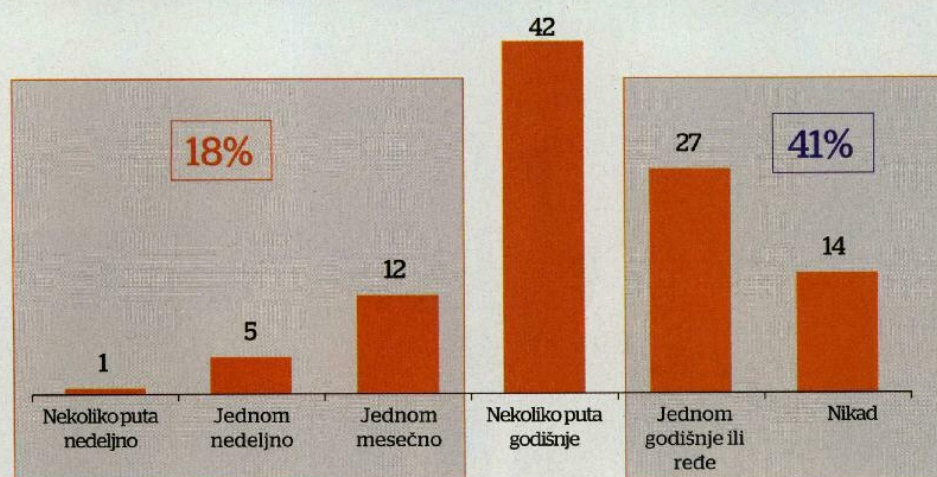
Manjine prema popisu iz 2002.

Prema popisu stanovništva iz 2002. u Srbiji, bez KiM, od 7,498.001 sedmina su pripadnici nacionalnih manjina, njih 1,135.393, dok "ostatak" većinu čine Srbi. Najviše nacionalnih manjina je u Vojvodini - Mađari (290.207), Hrvati (56.645), Slovaci (56.637), Rumuni (30.419), Romi (29.057), Bunjevci (19.766), Rusini (15.626), Makedonci (11.785), Ukrajinci (4.635), Nemci (3.154), Česi (1.648) i drugi.

U centralnoj Srbiji živi 59.952 Albanaca, 135.670 Bošnjaka, 18.839 Bugara, 39.953 Vlaha, 3.975 Goranaca, 14.062 Makedonaca, 15.869 muslimana, 79.136 Roma, 14.569 Hrvata i drugih. Najbrojniji među "drugima" bili su Jugosloveni - 80.721.

tokom sukoba od 1999-2001, koji su i ostali u novim odredištima, najčešće na Kosovu. Na prethodnom popisu oni su evidentirani zahvaljujući OEBS-u. Drugu grupu čine oni kojima su imanja ostala na jugu Srbije, ali nemaju ekonomskih uslova da se vrate, a zbog dugog odsustvovanja ni mogućnosti da dobiju lična dokumenta. Treća grupa su ljudi poznati kao "lažni azilanti", odnosno ekonomski emigranti koji su najčešće ilegalno odlazili u inostranstvo u potrazi za poslom.

Koliko često prisustvujete crkvenim službama?

(April, 2011, n=1000 reprezentativni uzorak građana Srbije, 18+)

Popisivači i dnevnice

Svaki popisivač u Srbiji zarađuje najmanje 10.000 dinara. U tu sumu spadaju i po dve dnevnice koje dobijaju popisivači u nepristupačnim predelima, gde je objektivno teže ispuniti "normu" od 100 upitnika.

"Popisivači u Kuršumlji dobiće i po dve vanredne dnevnice, a ako ni to ne bude dovoljno doplatiće im se razlika do 10.000 dinara", navodi Jančić.

Prema njegovim rečima u Kuršumlji je potrebno napravljena gužva, jer je već u prvom dopisu Zavoda bilo objašnjeno da će se onima koji imaju manje od sto popunjenih obrazaca računati kao da ih je sto, a za nepristupačna područja odmah su planirane i po dve dnevnice kao nadoknada.

Posle medijskih priloga iz Kuršumlje o popisivačima u planinskim selima koji su zbog male zarade odlučili da odbiju angažman, odlučeno je da oni koji imaju najveću pešačku "kilometražu" dobiju i dve dodatne dnevnice.

"U Merčezu žive svega dva stanovnika, a

prema mojoj računici ukupno ću dobiti 1.360 dinara. Kad sam shvatila da treba da prepešačim desetine kilometara odlučila sam da odustanem", izjavila je medijima Natalija Igić, kojoj je zapao popis stanovništva i u Žalici. Ona kaže da tamo ima sedam kuća i deset stanovnika.

Prema podacima od ponedeljka 26. septembra oko 39.000 popisivača je već potpisalo ugovor.

Obuku je prošlo više od 40.000 popisivača, a obučavalo ih je 5.000 opštinskih i 300 republičkih instruktora.

Popisivači će nositi legitimacije sa slikom i pečatom, a imaće i punomoćje koje će pokazati građanima koji to budu tražili. Kako je najavio direktor RZS Dragan Vukmirović, svako domaćinstvo mora biti popisano, popisivači su dužni da tri puta obidu neki stan ne bi li našli žitelje. Takođe, da ostave obaveštenje kada će naredni put doći.

Popisivači koji prekrše kodeks o zaštiti podataka mogu biti kažnjeni sa 50.000 dinara.

Prema Halimijevoj proceni, sve tri grupe čine najmanje deset odsto albanske populacije, "a verovatno i znatno više". Zbog njih odbornici opština Preševo, Bujanovac i Medveđa pozvali su početkom septembra sve Albance na bojkot popisa. Na pitanje zar se time neće ugroziti kolektivna prava čitave manjine, Halimi kaže da neće i dodaje da se, kao i u periodu

između 1991. i 2002, može baratati statističkim procenama.

Sličnog mišljenja je i predsednik Nacionalnog saveta Albanaca Galip Bećiri koji kratko kaže: "Odluka o bojkotu je doneta i biće sprovedena".

Na bojkot je pozvalo i Predsedništvo Bošnjačkog nacionalnog veća koje kontroliše muftija Zukorlić. Odluka će biti preinačena ukoliko

obrasci za popis budu štampani za Bošnjake na bošnjačkom jeziku i latiničnim pismom i ukoliko bude obezbeđena kontrola popisa. Prema Zukorlićevim podacima u Novom Pazaru živi bezmalo 100.000 stanovnika, a stiglo je 82.000 popisnih listića, u čemu on prepoznaje nameru da se smanji broj Bošnjaka i muslimana.

"Za masovno odbijanje popisa nemoguće je primeniti mere koje važe za domaćinstvo", kaže za *Novi magazin* Zoran Jančić iz Republičkog zavoda za statistiku, ali i dodaje da zajednice koje odluče da postanu "nevidljive" rizikuju ispadanje iz planova dugoročnog razvoja kojima je popis osnova.

Suprotno Albancima, u Nacionalnom savetu Roma očekuju znatno veći odziv. Portparol Saveta Ivan Vasić kao jedan od razloga navodi takođe migracije, ali u suprotnom smeru sa Kosova u Srbiju.

"Oko 230.000 Roma sa Kosova prebeglo je u Srbiju, oni su još na poljanama pošto ih Srbija nije prihvatila, ali verujemo da će dobrim delom biti popisani", kaže Vasić.

Da bi popisni obuhvat bio što širi angažovano je 150 koordinatora i 800 dodatnih popisivača koji će biti vodiči službenim popisivačima. Pre dve godine sproveden je i probni popis među Romima, a zahvaljujući OEBS-u i kampanja "od vrata do vrata" da se Romima objasni zašto je bitno da se nacionalno izjasne.

"Treba da budemo ponosni na svoj identitet, ali i da znamo da će uslovi za obrazovanje i život naše dece biti bolji ako nas je više", kaže Vasić u skladu sa zvaničnim sloganom da nam "popisani podaci omogućavaju da planiramo budućnost".

NADE I POMOCI: Uprkos tim nadama Vladimir Nikitović iz Centra za demografska istraživanja Instituta društvenih nauka sumnja da će popisni rezultati među Romima biti dramatično drugačiji nego pre devet godina. Popis će obuhvatiti prevažno one koji su već vidljivi, a drugi važan razlog je što se Romi često

2,7

milijardi dinara
koštaće popis
2011.

izjašnjavaju prema jeziku, odnosno zemlji porekla.

Sličnog je mišljenja i direktor Centra za socijalni rad u Nišu Zoran Jović, koji kaže da prema procenama nevladinih organizacija na teritoriji tog grada živi više od 25.000 Roma, ali da ih zvanična statistika vidi negde na nivou prethodnog popisa kad ih je bilo 5.726. Dobar deo ih se ranije izjašnjavao ili po zemlji porekla ili kao – Jugosloveni.

“Na tri lokacije Stočni trg, Crvena zvezda i 12. februar živi većina niških Roma. Na jednoj adresi je i po hiljadu prijavljenih”, kaže Jović i dodaje da će i oni koji su u neuslovnim naseljima biti dostupni, posebno ako su već evidentirani kod Centra kao korisnici neke od usluga.

Nikitović smatra da će popis 2011. doneti značajne pomake u pouzdanosti podataka u nekoliko oblasti, a pre svega u stopi fertiliteta (broj rođene dece po ženi) i u migracijama.

“Periodična istraživanja pokazuju

Tri godine rada

Stanovništvo Srbije bez Kosova i Metohije biće popisano od 1. do 15. oktobra. Osim ranijih pitanja, ovogodišnji popis ima i nova o invaliditetu, (van)bračnom statusu, kompjuterskoj pismenosti i migracijama. Među građanima je i nova popisna kategorija – beskućnici.

Svi građani su pod pretnjom kazne od 20.000 do 50.000 dinara dužni da odgovore na sva pitanja, izuzev naročito osetljivih o nacionalnosti, jeziku, veroispovesti i invaliditetu. Biće popisani svi koji u Srbiji žive najmanje godinu dana, ali i kraće, ako nameravaju da ostanu.

Pripreme za popis trajale su dve godine, a obrada podataka odneće još godinu dana. Prema radnom protokolu koji navodi Zoran

Jančić, posle 15-dnevnog popisa popisivači će kontrolorima predati popunjene obrasce. Popisne komisije će obaviti prvu obradu na osnovu koje će sredinom novembra biti objavljeni osnovni podaci o broju stanovnika, domaćinstava i stanova.

Međuobrada podataka je u lokalnim samoupravama, a potom se svi obrasci šalju u RZS. Svaka faza ima i tzv. kontrolnike.

“Iznajmili smo skladište od 2000 kvadratnih metara sa 800 metara polica za smeštanje popisnih obrazaca”, kaže Jančić.

Uz skladište biće i kompjutersko odeljenje. Prva faza je optičko čitanje podataka, a potom će na njihovoj obradi, u dve smene, raditi po sto ljudi.

Očekuje se da konačni podaci budu objavljeni u septembru 2012. godine.

Popis će koštati 2,7 milijardi dinara.

da je stopa fertiliteta 1,4, a ja očekujem da će popis pokazati da je 1,8, što je na granici obnovljivosti nacije. Nije reč o nekom bejbi bumu, već posledici odloženog rađanja koja će sada biti uočljiva”, kaže Nikitović i dodaje da se u Srbiji vreme rađanja

15

dana traje
popis, od 1. do
15. oktobra

prvog deteta pomera prema trećoj deceniji života majke.

Zahvaljujući dodatnim pitanjima o migracijama u inostranstvo i natrag u Srbiju popis bi mogao da u dobroj meri odgonetne odliv mozgova i radno sposobnog stanovništva.

tva. Takođe, pošto će se evidentirati mesto stvarnog življenja, a ne formalno boravište, biće precizniji i podaci o broju stanovnika i unutrašnjim migracijama.

“Dobićemo tačniju sliku stanovništva u velikim gradovima”, kaže Nikitović, ali upozorava da ni tu ne treba očekivati čudo jer su i procene prema kojima Beograd ima više od dva miliona stanovnika već preterane.

Podaci o radnom angažovanju doprineće i jasnijoj slici o stvarnim razmerama nezaposlenosti.

Novina iz upitnika o bračnom statusu, dodaje sagovornik *Novog magazina*, doprineće preciznim podacima o broju vanbračnih zajednica, a on očekuje i razbijanje zablude prema kojima je to izbor i privilegija obrazovanih i imućnijih slojeva.

“Očekujem da će popis pokazati da je kohabitacija, kako se to stručno kaže, češća među siromašnima. U svakom slučaju to su značajni podaci koji mogu dovesti do punog izjednačavanja bračnih i vanbračnih zajednica i omogućavanja, pre svega, samohranim majkama da lakše ostvare brojna prava koja su sada privilegija takozvanih potpunih porodica”, kaže Nikitović.

Prema njegovim rečima teško je verovati da će upitnik o elektronskoj pismenosti doneti neke značajnije novine.

Ono što je izvesno jeste starenje nacije.

BESKUĆNICI I INI: Beskućnici su nova kućica u popisu, ali stiće se utisak da niko ne zna kako će ih popisati.

“Ma nemoj, da me popišu, pa lakše ‘apse kad prosim, nisam lud”, kaže za *Novi magazin* D. (13).

Na “radnom mestu” je, živi sam na ulici, ali povremeno dolazi u Svratište u Krškoj. U sličnoj je situaciji i Ž. M. (75), koja se takođe izdržava prosjačenjem na beogradskim ulicama. Na ulici joj je dom, a krevet vidi samo povremeno u prihvatilištu u Kumodraškoj. Praktično, prihvatilišta za decu ili odrasle jedina su si-

gurna mesta gde bi beskućnici mogli da budu popisani.

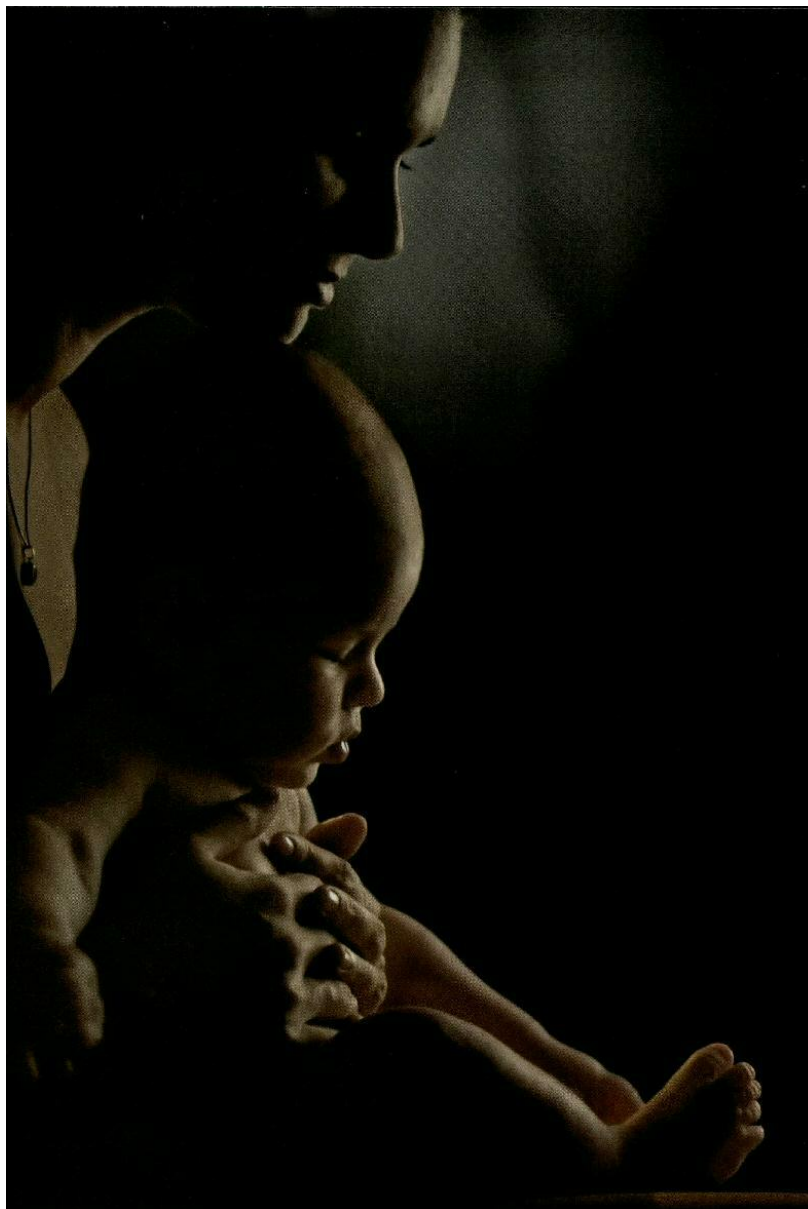
“Ljudi bez svoje kuće ili stana koji negde stanuju bez prijave nisu beskućnici”, upozorava Jović: “Mi smo u Nišu imali samo jednog beskućnika, ali i njega smo zbrinuli. Prosjaci na našim ulicama su najčešće majke sa decom koje dolaze iz Aleksinca, gde se vraćaju popodnevniim vozom.”

Štićenici socijalnih ustanova kao što su domovi za nezbrinutu decu, zavodi za ometene u razvoju ili pak

▲
Vanbračne zajednice prvi put u popisu

2

godine trajale su pripreme za popis, a godinu dana odneće obrada podataka

popravni domovi, zatvori i manastiri, spadaju u kategoriju “kolektivno domaćinstvo”.

“Starateljstvo nad decom u Zvečanskoj ima Centar za socijalni rad i sva će deca biti popisana, bez obzira na to da li su im poznati roditelji ili ne”, kaže za *Novi magazin* direktor Doma Zoran Milačić.

ATESTI: Svaki građanin ima pravo da ne odgovori na pitanja o nacionalnoj pripadnosti, veroispovesti i maternjem jeziku. Ili mogu odgovo-

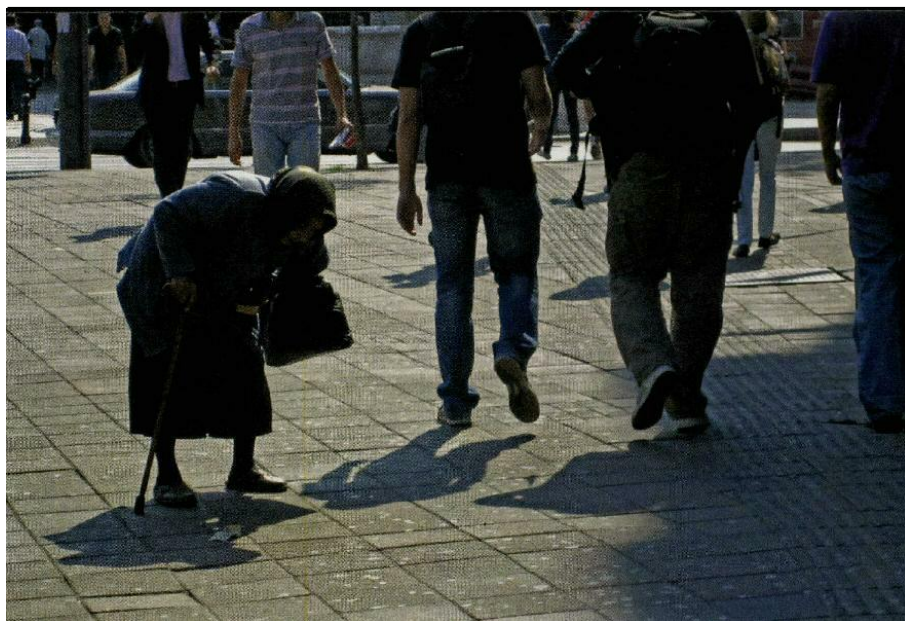
riti kako hoće – da su beli medvedi, kobre, Marsovci, skauti, da govore kineski, satirijanski... I, naravno, da su ateisti.

U RZS naglašavaju da su svi podaci zaštićeni i da je onemogućena manipulacija njima, ali činjenica da je na prethodnom popisu u Srbiji bilo 95 verskih opredeljenih, naspram 4,5 odsto verski neopredeljenih i 0,5 ateista, inspirisala je Koaliciju za sekularnu državu i udruženje Ateisti Srbije na kampanju "Popis 2011. – Ako nisi religiozan, zaboga, reci tako!". Cilj je da se nereligiozni ljudi tako i izjasne.

"Postoji trend izjašnjavanja kao Džedaj, rastrafijanci, vere koje ne praktično postoje, što je simpatično i izraz nekog bunta, ali problem je što će ih zbrojati u 95 odsto religioznih. Pozivamo ih da se izjasne kao nereligiozni da ne bi bili na nivou statističke greške. Naravno, cilj kampanje nije da se vernici izjasne kao religiozni", rekao je prošlog petka na tribini Marin Gligo iz udruženja Ateisti Srbije.

Osim oslikavanja stvarnog stanja, cilj Koalicije za sekularnu državu jeste i sprečavanje crkve da se meša u poslove države i nameće religijska moralna pravila i norme. Takva antisekularna praksa znatno je lakša ukoliko je stanovništvo religiozno, a u slučaju Srbije gotovo monoteističko, sa 85 odsto zvanično registrovanih pravoslavaca po popisu iz 2002.

Koalicija za sekularnu državu tražila je od juna u više navrata promenu popisnog obrasca u kojoj neće biti takozvane otvorene liste osetljivih pitanja koja se vezuju automatski – nacija-vera-jezik. Kako je navedeno u pismu, podaci iz popisa 2002. pokazali su da je povezivanje vere i nacije prilikom popisa po pravilu dovelo do gotovo automatskog upisivanja veroispovesti na osnovu nacionalnosti, jer nije bilo više ponuđenih odgovora, te da nije nužno reč o renesansi religioznosti, već pre o formalnoj religioznosti, odnosno samodeklarisanju koje je stimulirano kao bitna odrednica etničkog identiteta.

Meritorna sociološka istraživanja pokazuju da je u Srbiji stepen religioznosti znatno manji od formalnog popisnog, a u velikoj je disproportiji sa rezultatima od pre dvadeset i više godina kada je tri četvrtine građana bilo verski neopredeljeno.

"Religija nije nužan deo jedne kulture, jedna ista religija može biti sastojak više kultura, postoje kulture u kojima religija igra malu ulogu. Religija apsolutno nije nešto što definiše naciju", rekao je profesor Ljubiša Rajić na tribini.

Prema prezentaciji Svetlane Logar iz Stratedžik marketinga, prošlogodišnje istraživanje na reprezentativnom uzorku građana pokazalo je da je samo osam odsto strogih vernika, 64 odsto građana je "umerenih verskih shvatanja" i 28 odsto slobodnih verskih shvatanja ili nisu vernici. Pri tome, 41 odsto ispitanika nikada (14) ili jednom godišnje ide na službu, 42 odsto nekoliko

▲
I beskućnici će biti popisani, iako nije jasno kako će ih popisivači naći

95%

građana Srbije na prethodnom popisu označeno je kao verski opredeljeno

puta, samo jedan odsto više puta nedeljno, jednom nedeljno sedam odsto i 12 jednom mesečno.

ZAŠTITA: Zakonom o popisu, ali i zakonima koji su u domenu poverenika za zaštitu podataka o ličnosti Rodoljuba Šabića, svi popisni podaci su zaštićeni. Kako naglašava Jančić, podaci se obrađuju i prikazuju skupno, bez individualizacije.

Šabić za *Novi magazin* kaže da nije učestvovao u pripremi popisa, "osim ako se pod tim ne podrazumevaju upozorenje organizatorima o potrebi odgovarajućeg postupanja s podacima o ličnosti o kojima građani po Ustavu nisu dužni da se izjašnjavaju".

Šabić, međutim, smatra da je "posebna zaštita naročito osetljivih podataka" u Srbiji "više fikcija nego realnost": "Zakon o zaštiti podataka o ličnosti zaista predviđa da se naročito osetljivi podaci štite na poseban način, ali ne daje odgovor na pitanje – kako? Po zakonu to je trebalo da učini Vlada odgovarajućom uredbom, što nije učinjeno i pored više mojih upozorenja. Što se popisa tiče najbolja zaštita je da se u relativno kratkom roku podaci o ličnosti pretvore u anonimizirane, sumarne, statističke podatke i koriste samo kao takvi, da se sa obradom konkretnih ličnih podataka prestane i da oni budu uništeni." ❧

Popisi u Srbiji

Oktobarski popis stanovništva, osmi posle Drugog svetskog rata, prolongiran je nekoliko meseci, od aprila do oktobra, a glavni uzrok je novac. Popis na Kosovu sprovele su tamošnje vlasti aprila 2001, ali uz značajan bojkot srpske manjine koja neće biti obuhvaćena ni oktobarskim popisom u organizaciji Republike Srbije. Prvi popis na tlu današnje Srbije sproveden je 1834. godine.